Pisuussutinik uumassusilinnik aqutsineq nalunaarsuinerlu:

Atuisunut ilitsersuusiaq

KALAALLISUT / GRØNLANDSK

Piniakkanik Sumiiffinni Nalunaarsuineq
Namminersorlutik Oqartussat
Januar 2014

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat najukkami Pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuinermi aqutsinermilu ilitsersuusiaanut tikilluaritsi! Ilitsersuusiaq piniartut, aallaaniat, aalisartut aammalu pinngortitamik avatangiisinillu soqutigisalinnut, Kalaallit Nunaata imartaani nunataanilu, piujuartitsinissaq siunertaralugu pisuussutinik uumassusilinnik atorluaanissap aqunneqarneratalu nukittorsaaviginissaanut suleqataarusuttunut tapertassatut suliaavoq. Neriuppugut, pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuinermi, tassuunalu allanngoriartornerit qanoq paasineqartarnissaannik ilitsersuusiaq manna innuttaasunut iluaqutaajumaartoq. Namminersorlutik Oqartussat neriuutigivaat, pisuussutinik uumassusilinnik piujuaannartitsilluni qanoq atorluaanerusinnaanissatsinnut, ilitsersuut manna soqutiginnilerseqataajumaartoq.

Piniakkanik sumiiffinni nalunaarsuineq naalisarneqarpoq PISUNA. Piniartut, aalisartut allallu pinngortitamik pisuussutinik nalunaarsuinermi, aqutsinermilu soqutiginnittut, nalunaarsuinerat aqutsinerallu PISUNA-p nukittorsassavaa. Namminersorlutik Oqartussaat nunaqarfiit amerlanerusut peqataanissaat kissaatigivaat. Atuisut nalunngisaat aallaavigalugit nunatsinni pisuussutinik uumassusilinnik peqassuseq misiligutaasumik nalunaarsorneqarpoq. Pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuineq taamaallaat pisanik nalunaarsuinikkut aammalu uumassusilerituut misissuinerisigut pisarpoq. Sumiiffinni pisuussutinik uumassusilinnik nalunnginninnerup pisuussutinik aqutsineq nukittorsassavaa.

PISUNA, Namminersorlutik Oqartussat sinnerlugit, Aalisarnermut, piniarnermut nunalerinermullu pisortaqarfimmit ataqatigiissaarneqarpoq. Ilitsersuusiamik uuminnga suliarinnipput: Finn Danielsen, Martin Enghoff, PâviâraK Jakobsen, Adam Hansen, Nette Levermann, Peter Løvstrøm, Nuka Møller Lund, Michael K. Poulsen, Martin Schiøtz, Elmer Topp-Jørgensen, Martin R. Nielsen, il.il.

Sumiiffinni pisuussutinik kina nalunaarsuisinnaava?
Najukkami pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuineq aqutsinerlu nunaqarfinni tamani pinngortitaq pillugu naluaarsuisartoqatigiinnit ingerlanneqartassaaq. nalunaarsuisartoqatigiinni ilaasortat angalaarnerminni, pisuussutit uumassusillit atorneqarnerilu pillugit paasissutissanik katersisassapput. Qaammatit pingasukkaarlugit nalunaarsuisartoqatigiit ataatsimiinnerini paasissutissat eqikkarneqartassapput, oqallisigineqar-lutik misissoqqissaarneqarlutillu, aqutsinikkullu suliniutaasinnaasut oqallisigineqarlutik.

Sumiiffinni pisuussutinik nalunaarsuinermit ilisimalikkat qanoq atorneqassappat?
Paasissutissat, pinngortitaq pillugu nalunaartsuisartoqatigiit ilaasortaannit katersorneqartut, nalunaarsuisartoqatigiinnit taakkunannga isummersorfigineqartassapput. Isummersuutigineqartut skemamilu allattukkat nunaqarfimmi aqutsisunut, kommunimut Namminersorlutillu Oqartussanut ingerlateqqinneqartassapput. Angusarineqartut nunaqarfimmit kommunimit Namminersorlutillu Oqartussanit pisuussutinik uumassusilinnik aqutsinissamik aalajangersaanissanut atorneqartassapput. Paasissutissat ilai nunaqarfimmut, kommunimut imaluunniit Namminersorlutik Oqartussanut pissutsit immikkut maluginiagassat, sukumiinerusumik misissuiffigineqartariaqartut pillugit aamma uparuussisassapput.

Sumiiffinni pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuineq aqutsinerlu tallimanik immikkoortoqarpoq, immikkoortut ataani allassimapput:

Immikkoortoq 1: Nunaqarfinni tamani pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinnik ataqatigiissaarisumillu toqqaaneq

Nunaqarfinni tamani nunaqarfimmiut nunaqarfimmilu aqutsisut pinngortitaq pillugu nalunaar-suisartoqatigiinnik toqqaassapput. Ilaasortassanik toqqaaneq najukkami piniartut peqatigiiffiat, kommunip inuussutissarsiornermut siunnersuisua/i peqatigalugit ingerlanneqartassaaq. Peqataanermi nammineq piumassuseq pillugu aallaaviuvoq.

Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit katitigaanerat

Nalunaarsuisartoqatigiit 5-12 missaanni inuttaqassapput. Nalunaarsuisartoqatigiinni ilaasortat tassaasinnaapput:

- Nunaqarfimmi ilaqutariinneersut, pisuussutinik uumassusilinnik annertuumik atuisuusut.
- Pisuussutinik uumassusilinnik aqutseqataanissamut soqutiginnittut.
- Nunaqarfimmi piniartut/aallaaniat/aalisartut misilittagartunerit allallu pinngortitamik avatangiisinillu soqutiginnittut ilaatillugit.
- Assigiinngitsunik ukiullit akuleriisillugit, utoqqalilersut, inuusuttut utoqqaallu.

Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit akisussaaffii

Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni ilaasortat akisussaaffigivaat:

- Pisuussutit uumassusillit sorliit malittarianiarlugit aalajangersaaneq.
- Ukioq kaajallallugu minnerpaamik qaammatikkaartumik pisuussutinik uumassusilinnik piniarnermit//aalisarnermit/pinngortitamiinnermit piniarnerup aallartinneraniit pisarineqartut pillugit paasissutissanik katersuineq
- Minnerpaamik qaammatit pingasukkaarlugit paasissutissanik oqallisiginninneq, misissueqqis-saartarneq taakkualu qanoq paasineqarnissai,
- Najukkami piniarnermi, aalisarnikkullu tunngavilersukkanik iliuuserineqarsinnaasunik nunaqarfimmi aqutsisunut kommunimullu siunnersuineq siunnersuusiornerlu,
- Pisariaqartillugu immikkut ittumik nalunaarsuisoqarnissaanik kisitsisoqarnissaanillu aaqqissuussisarneq,
- Piniartunik, aalisartunik aallaanianik aammalu pinngortitamik avatangiisinillu soqutigisalinnik allanik ukiumut ataasiarluni ataatsimiisitsisarneq, nunaqarfimmi pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuinermit angusarineqartut nalunaarsorneqarlutik aqutsinerlu pillugit oqallisiginnerneq.
- Nunaqarfimmi pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuinermi aqutsinermilu siunnersuisoqatigiit ilaasortaannit ataqatigiissaarisussamik toqqaaneq.

Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni ataqatigiissaarisoq

Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit ataqatigiissaarisuata nunaqarfimmipisuus-sutit uumassusilinnik nalunaarsuineq aqutsinerlu ataqatigiissaarneqarnissaat isumagisassaraa. Ataqatigiissaarisup akisussaaffigai:

- Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinnik qaammatit pingasukkaarlugit ataatsimiisitsisarneq. ataatsimiinnermi tamatumani nunaqarfimmi/ pisuussutinik

uumassusilinnik nalunaarsuinermi paasissutissat ilaasortanit pissarsiarineqartut eqikkarlugit isumaqatigiissutigalugit skemamut allattorneqartassapput takuuk annex 5 aamma 6, paasissutissat qanoq paasineqarnissaat oqallisigineqartassapput misissoqqissaarneqarlutik/qanoq paasineqarnissaat isummersorfigalugu (immaqalu inerniliilluni). Aqutsinissamullu siunnersuutit oqallisigalugit.

- Paasissutissat immersorsimasut aqutsinissamullu siunnersuutaasinnaasut assilinerinik pinngortitaq pillugu siunnersuisoqatigiit ataatsimiinneri tamaasa kommunimut Namminersorlutik Oqartussanullu nassiussisarneq.
- Aqutsinissamut siunnersuutit nunaqarfimmi aqutsisunut saqqummiullugit pisortanilu suliareqqinneqarnissaannut ingerlateqqinneqarnissaannut peqataallutik.
- Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni ilaasortanut ataatsimiinnissani tamani pisuussutit uumassusillit pillugit paasissutissanik katersuisarnissaannik kaammattuineq.
- Piniartunik, aalisartunik aallaanianik allanillu pinngortitamik avatangiisinillu soqutiginnittunik nunaqarfimmi/ ukiumoortumik ataasiarluni ataatsimiisitsinissamik aaqqissuussinermi aqutsineq, tamatumani nunaqarfimmi pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuinerit aqutsinermilu angusarineqartut oqallisigineqarlutik.

Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit ataatsimiinnerinut tamanut atatillugu ataqatigiis-saarisup isumagisassai:

- Piffissaalluartillugu, ilaasortat tamarmik peqataanissaat qulakkeerniarlugu ataatsimiinnissaq pillugu, isumaqatigiissuteqarfigisassavai. Eqqaamallugu najukkami kommunimi inussutissarsiornermi siunnersortip ataatsimiinnermut qaaqquneqarnissaat.
- Qulequttat oqallisigineqartariaqartut ataatsimiinnermi qaqinneqarnissai isumagalugit (takuuk pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit ataatsimiittarnissai pillugit immikkoortut tallimaat).
- Ataatsimiinnerit tamaasa immersuiffiit eqikkaanerniillu immersukkat pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit mappiannut inaalittassavai. Mappi taanna nunaqarfimmi aqutsisut allaffianniittuaannassaaq.

Ataqatigiissaarisup pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit ataatsimiinnerani siullermi isumagissavai:

- Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit nunaqarfimmi uumasut sorliit nakku-tigerusunneraat periarfissaasinnaasunillu toqqaasinnissaat.
- Pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuiffiusuni piniartarfiit, aalisartarfiit pinngortitamilu avatangiisit ataasiakkaarlugit qanoq atsersorneqassanersut killeqarfilersorneqarnissaalu siunnersuisoqatigiinni ilaasortanit isumaqatigiissutigineqarnissaat.

Immikkoortoq 2: Piniariareernermit, aalisariareernermiillu nalunaarsuiffimmut immersuisarneq

Piniariarnermi/aalisariarnermi/pinngortitamiinnermi aallarnermi ukioq naallugu qaammatit tamaasa Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni ilaasortat suliassaat:

- Uumasunik sunnerneqarsimanerinillu alaatsinaattassapput ullorsiutinullu allattusisarlutik (Immersuiffissaq 3)
- Pisanik nalunaarsuillutik ullorsiutinullu allattuisarlutik (Immersuiffissaq 4)

Akulikitsumik taamaaliortarnermi paasissutissat amerlanerpaat pigineqalissapput. Minnerpaamik qaammatip aallartinnerani piniariarnermi, aalisarinarnermi siullermiit ukioq kaajallallugu.

Immikkoortoq 3: Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit qaammatit pingasukkaarlugit ataatsimiinneranni paasissutissat takusartakkallu oqallisigalugit immersuunneqartassapput

Nunaqarfimmi pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit qaammatit pingasukkaar-lugit ataatsimiittassapput. Ataatsimiinnermi tamatumani nunaqarfimmi pisuussutinik uumas-susilinnik nalunaarsukkat paasissutissat pissarsiarineqartut ilaasortanit oqallisigineqarlutik misissoqqissaarne-qarlutillu/paasissutissallu qanoq paasineqarnissaat oqallisigalugu, aqutsinissamullu siunnersuutigi-neqartut oqallisigalugit. Paasissutissat nalunaarsuinermit aallaaveqassapput. Tamakku qaammatit pingasukkaartumi ataatsimiinnermi immersugassamut immersuunneqartassapput. Ataatsimiinneq naammassippat pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit ataqatigiissaarisuat paasissutissat immersukkat aqutsinikkullu suliniutaasinnaasut assingi kommunimut Namminersorlutik Oqartussanullu nassiuttassavai. Takuuk immikkoortoq, paasissutissat allat.

Immikkoortoq 4: Nunaqarfimmi aqutsisunut kommunimullu aqutsinissamik siunnersuusiorneq

Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit aqutsinissamik siunnersuusiaannik taakkununngalu tunngasut paasissutissat nunaqarfimmi aqutsisunut kommunimullu saqqummiineq Nunaqarfimmi aqutsisunut kommunimullu, qanoq iliortoqarnissaanik, kina aamma qaqugukkut taamaaliortoqarnissaa pillugu aalajangiiffigisassanik siunnersuuteqarneq. Siunnersuutit nunaqar-fiup aqutsiunit akuerisaasut kommunimut ingerlateqqinneqarnissaat isugamigineqassapput. Siunnersuutit ilumut kommunimut apuussimanersut paasiniarneqartassapput.

Immikkoortoq 5: Nunaqarfimmi ukiumoortumik ataatsimeeqatigiinnermi angusarineqartunik oqallisiginninneq

Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit ukiumut ataasiarlutik piniartunik, aalisartunik, aallaanianik allanillu pinngortitamik avatangiisinillu soqutiginnittunik nunaqarfimmi ataatsimiisitsisassapput, pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsugaannik aqutsinerannillu angusarineqartut oqallisigalugit, aqutsinikkullu iliuuserineqartut ingerlanneqarneri sunniutaalu eqqartorlugit. Takuuk immikkoortut arfineq aappaat nunaqarfimmi ataatsimeeqatigiittarnerit.

Immikkoortut

Immikkoortoq 1. Sooq pisuussutit uumassusillit nalunaarsorneqassappat?
Immikkoortoq 2. Sumiiffinni nalunaarsuineq aqutsinerlu sunaava?
Immikkoortoq 3. Nalunaarsuinermi periutsit
Immikkoortoq 4. Pisanik nalunaarsuinermi periutsit
Immikkoortoq 5. Nalunaarsuisut ataatsimiittarneri
Immikkoortoq 6. Nalunaarsukkanik immersuineq immersuinermilu ilitsersuutit
Immikkoortoq 7. Angalaarnermi paasissutissanik katersaniit angusanut. Paasissutissanik aaqqissuussineq, naatsorsuinerit aamma nassuiaasersorneqarneri
Immikkoortoq 8. Nunaqarfimmiunik ataatsimiisitsineq.
Immikkoortoq 9. Paasissutissaatinik paarsineq.

Immikkoortoq 1. Sooq pisuussutit uumassusillit nalunaarsorneqassappat?

Najukkami nalunaarsuineq Inatsisartut kissaatigaat. Paasissutissanik katersat imaluunniit nalunaarsukkat ingerlateqqinneqartarnissaat pingaaruteqarput. Pisuussutit uumassusillit atorluarneqarnissaannut nalimmassaaniarnermi iluaqutaasinnaammata, taamaalilluni atorluaaneq annertuninngorlugu.

Apeqqutit sumiiffinni nalunaarsuinerup akissutissarsineqarsinnaasut. Sumiiffinni pisuussutinik uumassusilinnik nalunaarsuisarneq, pinngortitalerinermi, aqutsinikkullu apeqqutigineqarsinnaasunut, akissutissarsiffiusinnaavoq.

Pinngortitalerinermi apeqqutaasinnaasut, assersuutigalugu:
1. Uumasut amerliartussappat imaluunniit ikiliartussappat?
2. Aalisakkat pisarineqartartut alliartussappat imaluunniit milliartussappat?
3. Uumasut takkuttarnerat pisarnermiit kingusinnerulissava imaluunniit siusinnerussappat?

Apeqqutit aqutsinermut tunngasinnaasut, assersuutigalugu:
1. Aqutsinerup nalimmassaaviginissaa pisariaqarpa?
2. Pisuussutinik imminut nammassinnaasumik atuineq nunaqarfinnut iluaqutaanerulissava?
3. Uumasunik killilersuineq peqassutsimut kissaatigisatuut sunniuteqarpa?

Allatut oqaatigalugu, nalunaarsuisarnikkut takuneqarsinnaavoq, nanaluaarsuivigineqartut imminut nammassinnaasumik atorluaanissamik siuarsaanissaq eqqarsaatigalugu iluaqutaanersut. Pisuussutit pigeriikkatta piujuaannartitsinermi annertunerpaamik atorluarnissaat, nalunaarsuinikkut qulakkeerneqarsinnaavoq.

Ullumikkut pisuussutinik nalunaarsuisarneq. Kalaallit Nunaata pisuussutaanik uumassusilinnik nalunaarsuineq ullumikkut annerusutigut pisanik nalunaarsuinermi katersivimmut Piniarnermut nalunaaruteqarnikkut, ilisimatusarnikkullu misissuisarnernit pisarpoq. Misilittakkat ersersippaat, kalaallit piniartut, aallaaniat aalisartullu akornanni pisuussutinik uumassusilinnik aqutsineq pillugu annertuumik ilisimasaqartoqartoq.

Immikkoortoq 2. Najukkami Pisuussutinik uumassulinnik nalunaarsuineq aqutsinerlu sunaava?

Siunertaa. Najukkami pisuussutinik nalunaarsuinermit nunaqarfimmi kommunimi aamma Namminersorlutik Oqartussani aalajangiisartunut pisuussutit uumassusillit pillugit taakkualu atorluarneqarnissaannut akuttunngitsumik paasissutissanik katersisarnermi ilisimalikkat taakkualu qanoq paasineqartarnissaannut ikiuutaasinnaapput. Qitiusoq tassa pisuussutit uumassusillit *allannguutaasa* taakkualu qanoq atorneqarnerisa sapinngisamik siusissukkut *paasineqartarnissaat* - pisuussutinik uumassusilinnik aqutsinissamik *aalajangiinerni tunaartassatut*.

Tamatuma saniatigut najukkami pisuussutinik nalunaarsuineq pisuussutinik uumassusilinnik innuttaasut atuisut pisuussutinik aqutsinermut akulerusimatinneqarnerannut siuarsaaqataasinnaavoq. Najukkami pisuussutinik nalunaarsuineq:

1. Pisuussutit uumassusillit pillugit innuttaasut ilisimasaasa uppernarsinissaannut nukittorsaataasinnaavoq
2. Pisuussutit uumassusillit allannguutaannik innuttaasunik oqallitsitsinermut, misissueqqissaarnernut taakkulu qanoq paasineqartarnissaannut siuarsaataasinnaavoq
3. Innuttaasut ilisimasaannik kommuninut Namminersorlutillu Oqartussanut ammaassisinnaavoq
4. Nunaqarfiit nammineq aqutsinissaannut pisassiisarnissanullu sunniuteqaqataanissaannut periarfissaqarnerulersitsisinnaavoq
5. Nunaqarfiit Namminersorlutillu Oqartussat akornanni paasissutissatigut oqallittarfimmik pilersitsisinnaavoq
6. Nalunaarsuinermit allannguutit paasineqarneriniit aqutsinikkullu iliuuseqarnissamut piffissaq sivikinnerulersinnaavoq

Periutsit. Periutsit marluk nunaqarfinni tamani atorneqarput:

1. Nalunaarsuinermi periusaasartoq.
2. Pisanik nalunaarsuinermi periusaasartoq.

Periutsit taakkua marluk qulequttani tulliuttuni sukumiinerusumik allaaserineqarput.

Immikkoortoq 3. Nalunaarsuinermi periutsit

Periaaseq siulleq tassaavoq nalunaarsuisarnermi periuserineqartoq. Piniarnermi, aalisarnermi pinngortitamiinnermilu uumasut sunnerneqarnerinik alaatsinaassat pingaaruteqarput. Alaatsinaannernit paasisat assersuutigalugu pinngortitami pisuussutit pillugit siunnersuisoqatigiit avatangiisimi uumasut amerleriarsimanersut ikileriarsimanersulluunniit pillugit, paasiniaaneranni ikiuutaasinnaapput. Alaatsinaariaatsit marluupput.

1. Sunniutinit alaatsinaassat (soorlu kilisaatit raajarniutaasinnaapput, uuliamut aniasoornerusinnaapput).
2. Uumasunit alaatsinaassat.

Alaatsinnaannerit, nunaqarfimmi isumaqatigiissutit malillugit uumassusillit suut aamma sunniutit, ingerlanneqassapput.Alaatsinaatat, ulloq suna aamma amerlassusii, sumiiffii aammalu paasissutissanut iluaqutaasinnaasut, ullorsiutinut allattorneqartassapput.

Alaatsinaatanut tunngasut paasissutissat ullorsiutinut allattorneqartassapput, kingusinnerusukkut qaammatit pingasukkaarlugit immersugassamut immersuinermi paasissutissatut atorneqarumaarmata.

NALUNAARSUINERIT KIA NALUNAARSORTASSAVAI. Nunaqarfimmi pinngortitami pisuussutit pillugit nalunaarsuisartoqatigiinni ilaasortat, nalunaarsuisartoqatigiit uumasut nakkutigalugit malinnaavigisassatut isumaqatigiissutigisaat, sunniutit uumasullu alaatsinaassatik nalunaarsortassavaat.

NALUNAARSUINERIT QANOQ INNIKKUT NALUNAARSORNEQARTASSAPPAT. Sunniutinik uumasunillu nalunaarsuinermit nalunaarsuinerit minnerpaamik piniarluni/aalisarluni aallarnermi siullermiit qaammatit tamaasa nalunaarsuisoqartassaaq.

SULIAQ QANOQ AKISSAASERSORNEQARPA. Suleqataasut nunaqarfimmut pingaarutilimmik suliaqarput. Suleqataaneq nammineq kajumissuseq naapertorlugu ingerlavoq.

INNERSUUT. Immikkut ittunik alaatsinaassaqarsimaguit, allanut takutikkusutannik, assiliiveqarlutillu, taava uppernarsaatissatut taakku assilikkit.

Immikkoortoq 4. Pisanik nalunaarsuisarnermi periuseq

Periutsip aappaa tassa pisanik nalunaarsuisarnermi periuseq. Pisanik nalunaarsuisarneq assersuutigalugu pinngortitami pisuussutit pillugit nalunaarsuisartoqatigiit avatangiisimi uumasut / aalisakkat pisarineqartartut amerleriarsimanersut ikileriarsimanersulluunniit pillugit, paasiniaaneranni ikiuutaasinnaapput.
Isumaqatigiissutit malillugit aalisakkat, uumasut timmissallu pisarineqartut tamarmik nalunaarsorneqartassapput. Ullorsiutini, pisarineqartut ullumi pineqartumi, allattorneqartassap-put. Sumi pisaqarfik, piniutit atorneqartut, pisarineqartullu amerlassusii, kiilullu allanneqartassap-put. Periarfissaqarpallu, piffissaq qanoq sivitigisoq atorneqartoq, piniutillu suut atorneqartut, allanneqartassapput. Pingaaruteqartut, soorlu angissutsinut tunngasut, utoqqaassutsinut tunngasut, qanoq ittuuneri aammalu nikikkiartuaarneri allanneqarsinnaapput.

Pisaqarsimanermi nalunaarsukkat kingusinnerusukkut qaammatit pingasukkaartumi, skemamik immersuinermi paasissutissatut atorneqassapput.

KINA PISAT PILLUGIT NALUNAARSUISASSAVA. Pinngortitami pisuussutit pillugit nalunaarsuisar-toqatigiinni ilaasortat pisat pillugit paasissutissanik nalunaarsuisassapput.

PISAT PILLUGIT QANOQ INNIKKUT NALUNAARSUISOQARTASSAVA. Minnerpaamik qaammatit aallartinnerisa tamaasa aallarnermi siullermi pisanik nalunaarsuisoqartassaaq.

SULIAQ QANOQ AKISSAASERSORNEQARPA. Suleqataasut nunaqarfimmut pingaarutilimmik suliaqarput. Suleqataaneq nammineq kajumissuseq naapertorlugu ingerlavoq.

Immikkoortoq 5. Pinngortitaq pillugu Nalunaarsuisartoqatigiit Ataatsimiittarneri pillugit immikkoortoq

Nunaqarfimmi pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit qaammatit pingasukkaar-lugit ataatsimiittassapput. Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni ataatsimiittarnerit pingaaruteqarput, ataatsimiinnernimi taakkunani nalunaarsuinermit ullorsiutini nalunaarsukkat eqikkarneqartarmata, taamaalillutik qaammatini pingasukkaartuni paasissutissat atorneqarsinnaallutik. Ataatsimoorluni paasissutissanik nassuiaassuteqarnermi atorneqartussat. Paasissutissallu allanut ingerlateqqinnissaannut paasinartunngorlugit suliarineqarlutik.

PINNGORTITAQ PILLUGU NALUNAARSUISARTOQATIGIIT ATAATSIMIINNISSAASA PIAREERSARNERAT.

1. Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni ataqatigiissaarisoq ataatsimiinnissamut akisussaasuuvoq.
2. Ataatsimiinnissap siunertaa pillugu tamanut paasissutissiinissaq isumagalugu. Nunaqarfimmi uumasut suut sunniutillu, pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni malinnaaviginiarlugit isumaqatigiissutaasut, oqallisigineqartarnissaat siunertaavoq. Aammattaaq qaammatit pingasut kingulliit pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni ilaasortaniit piniarnermi, aallaniarnermi, aalisarnermi pinngortitamiinnermilu nalunaarsuinernit pisallu pillugit nalunaarsukkanik eqikkaanissaq siunertaavoq. Kikkut peqataaniarnersut, aamma uumasut sunniutillu nalunaarsugassatut toqqarsimasasi saniatigut, immikkut ittumik ataatsimiinnermi eqqartugassaqarnersoq isumagalugit. Ilaasortat tamaarmik ullorsiutinik nassarlutik ataatsimiigiarnissaat qulakkeerneqassaaq.
3. Ataatsimiinnerup qanoq sivisutiginissaa isumaqatigiissutigalugu ataatsimiinneq aallartiguk. Tamannalu pereerpat, oqallisigisassat tulleriiaarnissaat isumaqatigiissutigalugu.
4. Nunaqarfimmi pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiit nalunaarsugassatut isumaqatigiissutigisimasaat, uumasut pineqartut sunniutillu ataasiakkaarlugit oqaluuserisigit. Paasissutissat ilaasortaasunit tamaneersut immersukkamut ilanngunneqartassapput aammalu ilaasortat ullorsiutinut allattugaat paasissutissat tamaasa,immersuinermi atorneqartassapput. Eqikkaanissamut immersuiffissami najoqqutassiarineqartut malillugit. (takuuk ilanngussaq 6):

    - pisuussutinik uumassusilinnit nalunaarsuisimanernit peqataasut saqqummiisikkit
    - pisuussutinik uumassusilinnik aalajangersimasunik peqassuseq/angissutsit/ pitsaassusaat/siammasissusaallu ukiup siulianut sanilliullugit oqallisigisigit isumaqatigiissutigalugillu.
    - pisuussutinik atueriaaseq oqallisigisiuk
    - pisuussutit sunnerneqarnermikkut allannguutaat oqallisigisigit
    - allanngoriartornerit malunnaateqarnersut pingaaruteqannginnersulluunniit oqallisigisit
    - allannguinissanut pingaarutilinnut peqqutaasinnaasut oqallisigisigit

- ajornartorsiutit aaqqiissutaasinnaasullu aqutsivigisassatullu periarfissaasinnaasut oqallisigisigit

5. Pisuussutinik nalunaarsugassatut toqqarneqartut isumaqatigiis-sutaasut ataasiakkaarlugit sunniutaasullu taamatut ataatsimiinnermi ingerlanneqartas-sapput. Eqqaamallugu uumasoqatigiit/sunniutaasut ataasiakkaarlugit ataatsimiinnerit tamaasa ingerlanneqartassapput aammaluunniit nalunaarsuilluartoqarsimanngikkaluarpalluunniit.
6. Pissutsit allat attuumassuteqarsinnaasut, peqataasut pingaartillugit isiginiagaat oqallisigisigit.
7. Ataatsimeeqataasut peqatigalugit ataatsimiinneq naliliivigisiuk. Tullissaanut arlaannik pitsanngorsagassaqarpa?
8. Ataatsimiinnissap tullissaanut piffissaq pilersaarusioruk. Ataatsimiinneq naggaseruk.

INNERSUUT

1. Oqallinnerup attaveqaqatigiilluni ingerlannissaa isumannaaruk. Pinngortitaq pillugu nalunaarsuisartoqatigiinni ilaasortat tamarmik oqallinnerni peqataasariaqarput. Inerititaqarfiusumik sulinissaq tusarnaartarnissarlu salliutillugit.
2. Pissutsit allatut qiviartarnissaat ammaffigisiuk. Siumungaaq inernilersuineq pinaveersaarlugu. Ilaasortat suleqatigiillutik namminneq oqallisigineqartut pillugit inerniliisassapput.
3. Erseqqissunik nalunaarutiginnittarnissarsi ernummatigisassanngilarsi. Paasisat tamarmik pingaaruteqarput – aamma uumasut ilaanni allannguutit malunnanngikkaluit pisuussutilluunniit sunnerneqarneri pillugit.

PINNGORTITAQ PILLUGU NALUNAARSUISARTOQATIGIITNNI QULEQUTTAT EQQARTORNEQARSINNAASUT

Ukioq kingulleq ukiup taamaalinerani assersuutigalugu…

- Piffissami tamatumani arlaatigut allanngortoqarsimava uumasut aalajangersimasut/pisuussutit pisariaqartitat pissarsiariniarneri iliuuseqarfiginiarnerilu?
- Aappiuppat, taava piffissaq sivisunerusoq sivikinnerusorluunniit (angalanerit, nal. akunneri, ningittakkat) qassit atorneqartariaqarsimappat?
- Uumasut ilaanni peqassutsikkut allanngortoqarpa, piaqqorfinni, ukiisarfiini aasaanerani najortagaanni (amerlippat/ikilippat, siornatigut/kingusinnerusumi, angineruppat/mikineruppat, orsoqarneruppat/orsukinneruppat, neqaa pitsaaneruva/ajornerua)?
- Suummitaava peqqutaasinnaappat? (sikuunera imaluunnit allat)
- Aqutsinikkut iliuuseqarnissamut periarfissaqarpat suuppaamitaava?
- Ukioq manna uumasut ilai piniagaappat, ukioq kingulleq taamaalinerani piniarneqanngitsut?
- Piniarnermi/aalisarnermilu periuserisartakkasi allannguuteqarpat?
- Siorna taamaalineranut naleqqiullugu inuit, piniartartut/aallaaniat/aalisartut amerlaneruppat/ikinneruppat?
- Siorna taamaalineranut naleqqiullugu pisat tuniniarneqartut akii allannguuteqarsimappat?

Immikkortoq 6. Immersugassaq katersuiffiusoq aammalu immersorneqarnissaanut ilitsersuut

Immersugassami katersuiffiusumi ungalusat ataasiakkat qanooq immersorneqarnissaannut ilitsersuut naatsunnguaq ataani takuneqarsinnaavoq. Immikkoortumi uani immersugassaq katersuiffiusoq immersorneqanngitsoq ilanngunneqarpoq.

Immersugassami katersuiffiusumi, ilitsersuummi allamik allassimasoqartinnagu, immikkoortut tamarmik immersorneqassapput.

Qulequtaq	Ilitsersuut
Ataqatigiissaarisup aqqa	Nalunaarsuisartoqatigiit ataaqatigiissaarisuata atia allaguk.
Ukioq, qaammatit pingasut pineqartut	Ukioq qaammatillu pingasut suut pineqarnersut allanneqassapput.
Nunaqarfik	Nunaqarfiup aqqa allanneqassaaq.
Uumasoq/ sunniut	Uumasoq sunniulluunniit pineqartoq paasissutissalersorniagaq allanneqassooq. Pappiaqqami ataatsimi sammisat arfinillit immersorneqarsinnaapput. Uumasut suinniutillu sammissallugit toqqarneqarsimasut tamarmik qaammatit pingasuk-kaarlugit sammineqassapput. Allanik pingaaruteqarsorisanik ilanngussaqarusuk-kaanni, toqqartorsimasat sammineqareerneranni ilanngullugit allaaserineqarsin-naapput. Uumasoq sunniulluunniit qaqutigoortuusinnaavoq, soorlu annertuumik uuliakoortoqarnera.
Qaammat	Qaammat pineqartoq allanneqassaaq. Ass. maj. Titarnermut ataatsimut qaammat ataaseq (sammisamut ataatsimut qaammatit pingasut titarnilerneqarsimapput).
Sumiiffik	Sapinngisamik sumiiffik eqqortumik allanneqassaaq. Ilaatigut GPS-pkisitsisai imaluunniit aalisarfittut aggornerup taaguutaa atorluarneqarsinnaapput. Erseqqinnerusumik taajuminaattut, nunaqarfiup piniariarfianik taajuuserneqarsin-naapput.
Angalaarnerit ataatsimut amerlassusii katillugit	Qaammammi pineqartumi sumiiffimmi aalajangersimasumi ullut angalaarfiusut amerlassusii allanneqassapput. Sumiiffimmi aalajangersimasumi inuit marluk angalaarsimatillugit angalanerit marluttut naatsorsuutigineqassapput.
Takusat amerlassusaat	Angalaarnernit tamanit takusat katinnerat kisitsisinngorlugit allanneqartassapput, uumasoq ataasiusoq imal. eqimattat

	ataatsit takoqqeqattaarneri ilanngunnagit. Amerlassutsit pillugit oqaaseqaatit immikkoortumi kingusinnerusumiittumi allan-neqarsinnaapput.
Pisarineqartut katillugit	Pineqartumut tunngavissallit allanneqasapput. Soorlu uumasut pisarineqartut ataa-siakkaajusinnaapput imaluunniit aalisakkat kiilunngorlugit. Paasissutissaat soorlu angissutsit, utoqqaassutsit, suiaassutsit, qanoq issutsit (soorlu orsoqassusii) pillugit immikkoortumi kingusinnerusumiittumi allanneqarsinnaapput.
Piniarnermi aalisarnermi periuseq	Piniarnermi aalisarnermilu periuseq atorneqartoq allanneqassaaq. Angallatigineqartoq sakkullu atorneqartut allanneqasapput (aallaat, ningittakkat, pullatit, qassutit il.il).
Nikikkiartornera Nikinngilaq Amerlipput Ikilipput Naluara	Immikkoortuni sisamaasuni uani ataani periarfissaasuni ukiumut siulianut sanilliussilluni ataaseq x-silerneqassaaq. Siornamut sanilliullugu taamaaginnarsimappata tassunga x-siliisoqassaaq. Siornamut sanilliullugu amerleriarsimappata tassunga x-siliisoqassaaq. Siornamut sanilliullugu ikileriarsimappata tassunga x-siliisoqassaaq. Siornamut sanilliullugu nikeriarneq maluginiarneqarsimanngippat tassunga x-si-liisoqassaaq.
Amerlassutsinut, piniakkat angissusiinut, kingullermik/siullermik takuneqarfii, il.il pillugit oqaaseqaatit	Tassani itisiliinerusumik oqaaseqaatit allanneqassapput. Amerlassutsinut tunngasut ass. eqimattani annerpaani uumasut amerlassusaat pillugit allanneqarsinnaapput. Uumasut ilaat pillugit nalunaarsuisooqatigiit makku pillugit, suiaassutsit, utoqqaas-sutsit, angissutsit assigisaallu, pineqassanersut aalajangersinaavaat.
Nikikkiartuaarnerup isuma-risinnaasaa aammalu tas-sunga nassuiaataasinnaasut	Nalunaarsuisartooqatigiit allannguut (siornamut sanilliullugu) qanoq isumaqartitsigivaat? Ukiumiit ukiumut nikerarneq nalinginnaasuua imaluunniit annertunerua? Pineqartut killiffii allanngoraangata peqqutaasinnaasunk arlalinnik taakkartuisoqartarpoq. Sumiiffimmi najugaqartut peqqutaasorisaat ajunngil-luinnarnerusarput. Taakkartukkat ilaatigut misissorluarnerusariaqartarput. Paasisaqarneq annertuneruleraangat, sumiiffimmi nunalu tamakkerlugu aqutsinermik nalimmassaasoqarsinnaasarpoq. Immikkut maluginiagassaqanngippat immikkoortoq immersorneqanngiinnarsinnaavoq.
Aqutsinissamut	Sumiiffinni pisuussutit uumasussillit pillugit najugartunit

innersuussut (pappilissamut allamut itisiliisoqarsinnaavoq)	nalunaarsuisarnermi nukiit piffissarlu atussallugit tunngavissaq una pingaarnerpaavoq: Taamatut nalunaarsui-neq sumiiffinni nunalu tamakkerlugu aqutsilluarnerunermut saatitsisinnaammat. Piniagassat piffissami piniagaaffiinik, pisassiissutinut (suiaasusii utoqqaassusiilu ilanngunneqarsinnaapput), piniarnermi atortut, kikkut sumi qaqugukkut sakkullu suut atorlugit piniarsinnaanerannut / aalisarsinnaanerannullu malittarisassaannik aalajangersaasoqarsinnaavoq. Uumasoqatigiit ikiliartulerpata piniarnermi / aalisar-nermilu inatsisit sukaterneqarsinnaapput. Uumasoqatigiit amerliartuaarpata inatsisit qasuterneqarsinnaallutik. Aammattaaq sunniutini malunnaatilimmik nikeriartoqar-nera siunnersuuteqarnermik kinguneqarsinnaavoq. Nalunaarsuisortaqatigiit aqutsinermut siunnersuutaat aalajangersaasartunut saqqummiuunneqassapput. Sumiiffinni nunaqarfimmi aqutsisut aalajangersaasinnaapput, amerlanertigulli siunnersuutit kommune-mut ingerlateqqinneqartarlutik. Kommune nammineq aalajangersaasarpoq ilaatigulli siunnersuutit Namminersorlutik Oqartussanut ingerlateqqinneqartarput. Siunnersuutissaqartoqanngippat immikkoortoq immer-sorneqanngiinnarneqarsinnaavoq.
Peqataasut	Immersuivimmi immersueqataasut aqqi.
Ataqatigiissaarisup atsior-nera	Nunaqarfimmi ataqatigiissarisup atsiornera (paasissutissat eqqortuuneri uppernarsarlugu).

Ataqatigissarisup atia:							Ukioq aggornerlu:						
Nunaqarfik:							Allanngujaassuseq*				Amerlassusaat, angissusaat, kingullermi takuneqarnerat il.il. pillugit oqaaseqaatit	Allanngujaassutsip pingaassusaa qanorlu nassuiarneqarsinnaanera*	Aqutsinissamut kaammattuut (pisariaqassappat immikkut allaatigiinnaruk)
Piniagaq/ sunniut	Qaammat	Sumiiffik	Angalaarnerit katillugit	Takusat katillugit	Pisat katillugit	Piniariaaseq	Nikinngilaq	Qaffappoq	Apparpoq	Naluara			
**													
Peqataasut:											* Siornamut ukiup taamaalineranut sanilliullugu allanngujaassuseq		
Ataqatigiissaarisup atsiornera:											** Piniagassanut sunniutinullu amerlanerusunut imersuiffissanik arlalinnik immersuinnassaasi		

Immikkortoq 7. Angalaarnermi paasissutissanik katersaniit angusanut. Paasissutissanik aaqqis-suineq, naatsorsuinerit aamma nassuiaasersorneqarmeri

Nalunaarsuisartoqatigiit qaammatit pingasukkaarlugit naapittarnissaat ataqatigiissaarisup isuma-gissavaa. Katersukkanik immersuiffimmi qammatit pingasukkaani takusat immersuunneqassapput. Tassani peqassuseq aammalu pisuussutinik uumassusilinnut sunniutit oqallisigissavaat. Tassanis-saaq pisariaqarpat aqutsinermut siunnersuusiorsinnaapput.

Katersanik immersuiviup immersorneqarnissaanut ataani titarnerni ilitsersuutit ilanngunneqarneri takuneqarsinnaapput.

Paasissutissanik aaqqissuussineq

Nalunaarsuisartoqatigiit ilaasortai tamarmik, angalaarnermit paasissutissat katersatik ullorsiutinut allattukkat nassarlugit ataatsimiigiartassapput.

Maanna ataatsimoorlutik, qaammatit pingasukkaartumik katersanik immersuivissaq immersor-neqassaaq.

1. Siulleq:
   – Nalunaarsuisortaqatigiit ataqatigiissaarisuata atia allanneqassaaq.
   – Ukioq qaammatillu pingasut pineqartut katersanut immersuivimmut allanneqassaaq.
   – Nunaqarfiup aqqa.
2. Nunaqarfimmi malinaavigineqartussat toqqarneqarnikuusut uumasoqatigiit sunniutillu, ka-tersanik immersuivimmut immikkoortumi “Uumasoq/sunniut” nalaanut allanneqassapput. Uumasut/sunniutaasinnaasullu nunaqarfiup eqqaani sumiiffinni aalajangersimasuniittut immikorluinnaq malinnaavigineqarnissaattut toqqakkat pineqarsinnaapput. Taamaatto-qartillugu uumasut/sunniutillu taaguutaat ataasiakkaarlugit sumiiffilersorlugit allanneqar-tassapput.
3. Uumasoqatigiit ataasiakkaarlugit sammineqassapput, immikkoortunullu allattorneqarlutik, taamaallaat immikkortut pingasut kingulliit allanngitsoorfigineqarsinnaapput.
4. Sumiiffik sapinngisamik eqqornerpaaq allanneqartassaaq. GPS malillugu summiiffiusin-naavoq imaluunniit sumiiffiup ilisarnaataasinnaavoq. Sumiiffittut nunaqarfiup eqqaaniittut piniarniartarfiit uani allanneqassaaq, allamik eqqornerusumik taaneqarsinnaanngippat. Aamma imaluunniit nunaqarfiup eqqaanittut sumiiffiit immap / nunap assinganut titartarneqarsinnaavoq, taannalu nunaqarfiup allaffiani ataqatigiissaarisup mappiutaanut toqqorneqassaaq

Kisitsisilerineq

5. “Angalaarnerit ataatsimut amerlassusii katillugit”, tassani allanneqasapput qaammammi pineqartumi sumiiffinni aalajangersimasuni angalaarnerit katillugit. Inuit marluk angalaa-qatigiitsillugit angalaarnermik ataatsitut allanneqassaaq. Pitsaalluinnassaaq imaatigut angalaarnermi immami uumasut nalaani

allanneqartarpata, taamatuttaaq nunakkoornermi nunap uumasuisa nalaani. Imaatigut angalaartilluni, tuttunik takusaqarnermi imaluunniit nunamiit arferit takuneqartillugit, tamakku oqaaseqaatini allanneqartassapput. Pingaarnerpaajuvoq qaammatini pingasukkaani angalaarnerit tamakkiisumik katinnerisa allanneqartarnissaat.

6. “Takusat amerlassusaat”, tassani angalaarnernit tamanit takusat ataasiakkaat suuneri katil-lugit allanneqartassapput. Angalaaarnernit tamanit takusat katillugit aallanneqartassapput, taamaallaat paasinarsippat uumasoqatigiit ataatsit arlaleriarlugit takuneqarneri, tamakku ilanngunneqartassanngillat. Amerlassutsinut oqaaseqaatit immikkoortumi allami allanne-qartassapput.
7. “Pisarineqartut katillugit”, tassani uumasut ataasiakkaat/oqimaassusii katillugit, angalaar-nernit tamanit, pisarineqarsimasut katillugit allanneqartassapput. Soorlu makkuusinnaap-put, uumasut pisarineqartut amerlassusii imaluunniit aalisakkat pisarineqartut oqimaassu-sii.
8. “Aalisarnermi piniarnermi periuseq”, assartuutit (soorlu umiatsiaaraq) aamma piniarnermi atortut (soorlu kaliber 222) allanneqartassapput.
9. Immikkoortoq “Nikikkiartuaarneq” immersorneqassaaq. Qaammatini pingasuni pineqartu-mi, uumasut ataasiakkaat, angalaarnerni takusat, ukiup siulianut takusanut sanilliunneqas-sapput. Ataatsimoorlusi nikikkiartuaarneq nalilersigik. Nikikkiartuaarneq kisitsisit kisiisa aallaavigalugit nalilerneqarsinnaavoq. Aamma imaassinnaavoq nalinginnaasumik angalaar-tarfiit allanngortinnerisigut nikinneq peqquteqarsinnaasoq, (soorlu sumiiffiit tikitat allan-ngorneri, sumiiffiit tikitat qanoq sivisitigisumik najorneqarnera, inuit sumiiffinni ataasiak-kaani oqaloqatigineqartut amerlassusii, il.il). Tamakku isumaliutersuutit immikkoortumi tassani allanneqassapput, “soorlu nikikkiartuaarnerup qanoq isumaqarnera aamma nas-suiaatigisinnaasaa.

Soorlu misigisimagussi sumiiffissinni uumasoqatigiit taamaaginnartuusut, tamakku ilanngullugit allanneqassapput.

Nassuiaatit

10. “Oqaaseqaatit makku pillugit, amerlassutsit, angisutsit piniagassanut tunngasut, siullermik/kingul-lermik takuneqarfii, assigisaallu”. Uani immikkoortumi itisiliilluni oqaaseqaateqarsinnaanermut inis-saqarpoq. Oqaaseqaatit, soorlu uumasoqatigiit nalunaarsorneqarsimasut annertunerpaartaanni uumasut qassiuneri. Uumasoqatigiit pillugit nalunaarsuisartoqatigiit namminneq aalajangersinnaa-vaat, taamaallaat suiaassusiisa, utoqqaassusiisa, angissusiisa imaluuniiit assigisaat kisiisa allanne-qartarnissaat. Uumasoqatigiinni allani piniariaaseq, (soorlu oqummersat qassit ningittakkami atorneqarneri aamma akunnerit qassit ningisimaneri) allanneqartarsinnaavoq. Ukiup ingerlane-ranut oqaaseqaatit, (soorlu qilalukkat qernertat takunneri) aamma tassani allanneqarsinnaapput. Oqaaseqaatissaqartoqanngippat immikkoortoq allaffigineqassanngilaq.
11. “Nikikkiartuaarnerup isumarisinnaasaa aammalu tassunga nassuiaataasinnaasut”. Nalunaarsuisar-toqatigiit, allannguutaasinnaasut isumaat annertuumik imaluunniit annikitsumik, isumaqartippaat? Ukiumiit ukiumut nikerarneq nalinginnaasuuaa imaluunniit nikikkiartuaarneq annertunerusutut nalilerneqarpaa? Uumasoqatigiit allannguuteqarsimagaangata, assigiinngitsorpassuarnik qanoq pisoqarsimanera

eqqoriarneqartarpoq. Eqqoriaanerit amerlanertigut misissorneqartariaqartarput. Pissutsimmi paasilluartillugit, sumiiffinni nunalu tamakkerlugu aqutsineq naleqqussarluarneqarsin-naammat.

12. “Aqutsinissamut innersuussutit”. Sumiiffinni pisuussutinik uumasusilinnik nalunaarsuinermi nukin-nik atuinerup pingaarnerpaartarivaa, pisuussutit uumassusillit nalunaarsorneqarnerulernerisa kingunerisinnaammagu, sumiiffinni aammalu nuna tamakkerlugu aqutsinermut pitsaanerusumut aqqutissiuussisinnaaneq. Piniagaaffinnut, pisassiisarnernut (soorlu suiaassusiinut, utoqqaassusiinut tunngasut) naleqqussarneqarsinnaammata aamma atortunut, kikkut sumilu piniarsinnaanerinut/ aalisarsinnaanerinut malittarissiornermut, qaqugu suullu atortut atorneqarsinnaanerinut, il.il. Nalunaarsuisartoqatigiit allannguinissamut siunnersuutaat aalajangiisartunut saqqummiunneqas-sapput. Sumiiffinni ataasiakkaani nunaqarfimmi aqutsisut aalajangiiffigisinnaasaminni aalajanger-saasinnaapput. Amerlanertigulli nunaqarfimmi aqutsisut siunnersuutaat kommune-mut ingerlateq-qinneqartarput. Kommune nammineq aalajangersaasinnaavoq, amerlanertigulli Namminersorlutik Oqartussanut siunnersuutinik ingerlatitseqqittariaqartarlutik. Eqqaamalluguli nassuiaatit pappilissa-mut allamut allanneqarsimmaammata.

Angusaniit nassuiaataasinnaasunut

Sumiiffinni nalunaarsukkaniit unammilligassat anginerpaartarivaat, angusassinnut peqqutaasinnaasut suus-suserisinnaasaat, angusasi taakku aallavigalugit, nassaarissagassigit.

Siullermik, pisuussutit uumassusillit allanngoriartorneri, angalaartarfiiit allanngortinneqarnerinik aallaveqar-pata, tamakku peerneqartassapput (allanneqartassanngillat). Tullianillu, takusat nalunaarsukkasi allanngo-riartorneri pingaaruteqarluinnartutut nalilerussigit, taava peqqutaasorisinnaasasi nassaarissavasi (allassa-vasi).

Sumiiffinni pisuussutit uumassusillit allanngorneri/nikikkiartorneri makkuninnga peqquteqariaannaapput:

- Soorlu silamik peqquteqartumik uumassoqatigiit siusinaartumik imaluunniit kingusinaartumik sumiiffinnut apuunneri.
- Sumiiffik uumasoqatigiinnit soqutiginarnerulersimasoq imaluunniit soqutiginannginnerulersimasoq.
- Uumasoqatigiit annertusisimasut imaluunniit annikillisimasut (taamaattumik sumiiffinni amerlisut/ikilisut).

Piniarniartarfiit- aamma aalisartarfiit uumasoqatigiinnit, nerisassaqarneq peqqutigalugu, soqutigineruler-simagaat imaluunniit soqutiginerujunnaarsimagaat, soorlu.:

- Soorlu nerisassaqarnerulersimappat imaluunniit nerisassakinnerulersimappat, imaluunniit

- Nerisassat atorluarnissaat ajornannginnerulersimasoq imaluunniit ajornarnerulersimasoq (soorlu angallattoqarpallaarnera imaluunnit piniarniartoqarpallaarnera peqqutigalugu.

Sumiiffinni pisuussutinik uumassusilinnut nerisassaqarlualersimanerata imaluunnit nerisassakillisimanerata nalilerneqarnissaa ajornakusoorsinnaavoq. Amerlanertigut misissueqqinnissaq pisariaqartarpoq, naamman-ngilarmi nalunaarsukkat aallaavigiinnarlugit nalilersuinissaq. Pisuussutit uumassusillit nerisassaat malunnar-torsuarmik allanngorsimappata misissueqqinnissaq siunnersuutigissavarsi. Puigornaguli, piniakkassinnut aamma aalisakkassinnut qanoq sunniunnerat saqqummiunnissaat.

Ilaatigut sumiiffiit ilaat pisuuussitinik uumassusilinnit soqutiginarneruleraangat aamma imaluunniit uuma-soqatigiit annertusisimagaangata, taava uumasut takusartakkat amerlisarput. Ilaatigut aamma uumasut ikilisarput, tassani akornusersuinerit imaluunniit uumasunik pisaqarpallaartarneq peqqutaasinnaapput. Angallattoqarneq aamma piniartut/aalisartut allat ilanngunneqarnissaat toqqarsimagussigit, takusinnaas-savarsi sumiiffimmi angallattoqarnerulersimanera imaluunniit angallattukillisimanera, taamatuttaarli akor-nusersuutit. Angallattoqarnera aamma akornusersuutit ersittumik allanngorsimappata, taava aqutsinermut allannguutaasinnaasunik siunnersuutaasinnaasut oqaloqatigiissutigissavasi.

Sumiiffiit ilaat pisuussutinik uumassusilinnit soqutiginarnerulerneranik imaluunniit soqutiginannginneruler-neranik peqquteqarsimanngippat, allannguutillu ukiut arlallit nikikkiartuaarpata, taava uumasoqatigiit amerlisimassapput imaluunniit ikilisimassapput. Uumasoqatigiit annertussusiata nalilersornerani eqqaa-maneqassaaq uumasuut ilaat ingerlaartuusarmata ilaallu ukiisartuullutik.

Summiiffinni aqutsinermut pitsanngorsaataakkajuttartut

Sumiiffinni ataasiakkaani nalunarsuisartoqatigiit ataatsimiinneranni oqallisigikkajunneqartarpoq, aqutsiner-mut pitsanngorsaataasinnaasut. Aalajangersaapallannaveersaarlusi isumassarsiat oqallisigilluaqqaarlugit aalajangiisoqartassaaq. Sumiiffinni aqutsineq pillugu pitsanngorsaasoqassanersoq paasiniarlugu, taava ataani aqutsinermut pitsanngorsaataakkajuttartut atuarisigik. Tamakku arlaat atorneqarsinnaanerpa imaluunniit aqutsinermut pitsanngorsaataasinnaasut allat? Pisuussutit uumassusillit pillugit periarfissat / unammilligassat nunaqarfimmi aqutsisut ataatsimiinneranni qaqittarisigik. Siunnersuutit, kommune-mut imaluunniit Namminersorlutik Oqartussanut ingerlatinnginnerini, ingerlateqqinnissaannut akueritinneqar-nissaat isumagisiuk.

Piniarfigisartakkasi aalisarfigisartakkasilu nunaqarfimmik qanigisamik atueqatigiiffigigussigik, nunaqarfik qanigisaq atuinermut isumaqatigiissusiorfigineqassaaq. Soorlu sumi piniartarneq aalisartarnerlu aamma sumi eqqissisimatitsineq, piffissaq piniarfiusoq pillugu, pisassiissutit aamma piniutit suut pisuussutinut sorlernut atorneqarsinnaanerat. Pissutsit ilaanni nunaqarfiit/ illoqarfiit aalajangersimasumik immikkut ittumik piniarsinnaanermut- aamma aalisarsinnaanermut

akuersissutaateqartoqartillugu, tamakku nunami killeqarfilersuinermik malitseqarsinnaapput. Taamalilluni kikkunnit tamanit ilisimaneqalissaaq, nunaqarfiit / illoqarfiit sumi aalisarsinnaatitaaneri, aammalu kikkut sumiiffinni aalajangersakkanut aqutsisuunersut.

Kommune-mi suliniutit soorlu, aalisarneq, uiluinniarneq aamma takornariaqarnerup ineriartornera eqqu-maffigisigik, tamakku suliniutit, piniarfiusuni aalisarfiusunilu pitsannguutinut imaluunniit pissutsinut ajor-seriaataasumik kinguneqannginniassamata. Ilissi nalunaarsukkasi aallaavigalugit, sumiiffiit sorliit, pisuus-sutinut uumassusilinnut pingaaruteqanersut paasisinnaavasi.

Sumiiffinni aqutsinermut siunnersuutaakkajuttartut:

- Pisassanut tunngasunik malittarisassat (kvote)
- Piniagasat suiaassusii pillugit killilersuutit
- Piniagassat angissusii/utoqqaassusii pillugit killilersuinerit
- Piniagaaffinnik sivitsuineq imaluunniit sivikilliliineq
- Ullup qanoq ilinerani piniagassat pisarineqarsinnaanerannut malittarisassat
- Assartuutinut tunngasunik malittarisassat
- Piniutit suut atorneqarsinnaanerannut malittarisassat
- Sumi pisaqarsinnaanermut malittarisassat
- Kikkut sumilu angalaarsinnaanerannut malittarisassat
- Kisitseqqiinissamut/ilisimatusarnissamut siunnersuutit
- Tuniniaanermut ussassaarinermullu aamma tunitsiveqarnermut tunngasunik siunnersuutit
- Qulaniittulluunniit tamaasa katiterlugit

Immikkortoq 8. Nunaqarfimmi tamanik ataatsimiisitsisarneq pillugu immikkoortoq

Nunaqarfinni tamani pinngortitami pisuussutit pillugit nalunaarsuisartoqatigiit ukiumut ataasiar-lutik, nunaqarfimmi piniartunik, aalisartunik, aallaanianik, pinngortitamik avatangiisinillu soqutigisaqaqatigiinnik ataatsimiisitsisassapput (nunaqarfiit: piniartut, aalisartut pinngortita-mik avatangiisinillu soqutigisaqaqatigiinnik). Ataatsimeeqatigiinnermi nunaqarfimmiut nunaminni pinngortitamik avatangiisinillu nakkutilliinernit angusarineqartut misissuataarnissaannut periar-fissaqassaaq. Ilutigitillugulu ataatsimeeqatigiinnermi, innuttaasuniit isumassarsianik akissutinillu pissarsinissarsi periarfissaqassaaq, tamakkulu aqutsinikkut iliuuseqarnissanut imaluunniit aqutsi-nikkut siunnersuutinik innuttaasuniit siamasissumik taperserneqartunik pissarsinissamut aqqutissiuussisinnaavoq.

Immikoortoq 9: Paasissutissanik paaqqinninneq

Paasissutissat pigeriikkat nutaallu sanilliunnerat piffimmi nalunaarusiornermi qitiulluinnarput, taamaattumik paasissutissanik paarsineq pingaaruteqarpoq. Qularutigineqassanngilaq paasissutissat suut immersukkallu suut paarineqassanersut taavalu sumiisinneqarnersut kiallu akisussaaffinginerai.

1. Paasissutissat nunaqarfimmi pisuussutsit pillugit nalunaarsuisartoqatingiinnit katersukkat, paarisat atorneqartullu

Ullorsiutit takusanik pisanillu immersukkat ilaasortanik ataasiakkaanik paarineqassapput sapinngisamillu ukiut tallimat tammarnaveersaassallutik. Ukioq iluittoq qaangiukkaangat ullorsiutit nutaat aallartinneqartassapput, atorunnaartullu paariinnarneqassapput. Paasissutissat tunngavissallit pingaarutillillu ataavartumik ataatsimoorussamik eqikkaavittut immersuivissamut nuunneqartassapput.
Inuk akisussaasoq: Ilaasortaq
Paaqqinniffik: Ilaasortap angerlarsimaviani

Eqikkakkamik katersuilluni immersukkat (Qaammatit pingasukkaarlungit ataatsimiittarneersut, Kopiivi kommunimut APNN-mullu ataqatigiissaarisup nassiuttassuai).
Inuk akisussaasoq: Ataqatigiissaarisoq
Paaqqinniffik: nunaqarfiup Allaffiani pinngortitap pisuussutai pillugit siunnersuisooqatigiit toqqorsivianni

2. Paasissutissat kommunimit paarineqarlutillu atorneqartut

Eqikkakkamik katersat pillugit immersugaq nunaqarfinni pinngortitami pisuussutit pillugit siunnersuisooqatingiinneersut.
Inuk akisussaasoq: inuutissarsiornermi siunnersorti
Paaqqinniffik: Kommunip allaffiani inuutissarsiornermi siunnersortip toqqorsiviani

3. Paasissutissat Namminersornerullutik Oqartussanit (APNN) paarineqarlutillu atorneqartut

Eqikkakkamik katersat pillugit immersungaq nunaqarfinni pinngortitami pisuussutit pillugit siunnersuisooqatigiinneersut. Ullorsiutit alapernaarsukkat pillugit immersorsimasat kopiivi.
Inuk akisussasoq: APNN-mi sulianik ingerlatsisut
Paaqqinniffik: APNN-p toqqorsiviani